

Jak była zorganizowana i jak funkcjonowała republika rzymska - podsumowanie

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Gra edukacyjna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Starożytność. Teksty źródłowe komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, red. G. Chomicki, S. Sptawski, Kraków 1999, s. 195.

- Źródło: *Dzieje Rzymu od założenia miasta*, [w:] *Starożytność. Teksty źródłowe komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, red. G. Chomicki, S. Spławski, Kraków 1999, s. 226.
- Źródło: *Dzieje Rzymu od założenia miasta*, [w:] Tytus Liwiusz, *Źródła i materiały do nauczania historii*, red. S. Sierpowski, Warszawa 1998, s. 34–35.
- Źródło: *Żywoty Cezarów*, [w:] Swetoniusz, *Starożytność. Teksty źródłowe komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, oprac. G. Chomicki, S. Spławski, Kraków 1999, s. 253.

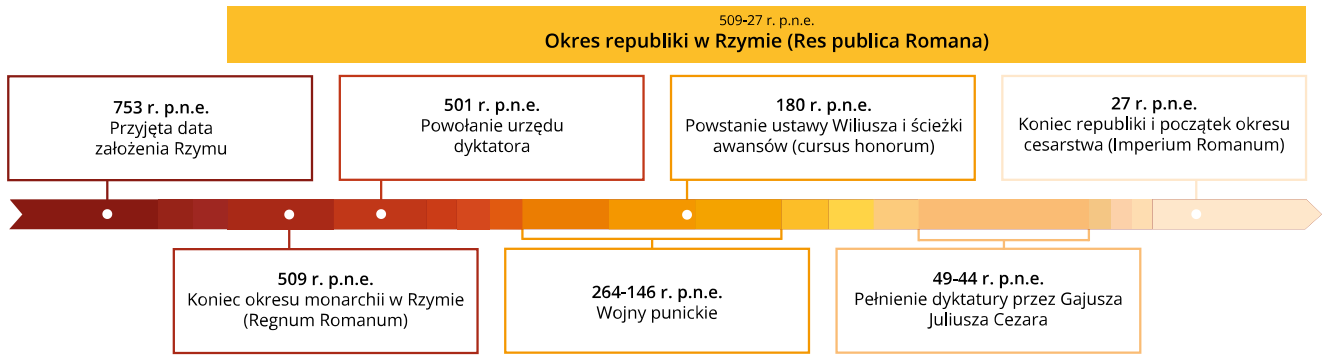
Jak była zorganizowana i jak funkcjonowała republika rzymska - podsumowanie

Największy z mitologicznych tytanów – Okeanos oraz dwa trytony (pół ludzie, pół ryby) stanowią centralne postaci barokowej Fontanny di Trevi w Rzymie.

Źródło: Diliff, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Historia starożytnego Rzymu nierozzerwalnie związana jest z legendą o cudownie ocalonych przez wilczyce braciach – Remusie i Romulusie. Początkowo obszar, na którym powstało Wieczne Miasto, był jednym z wielu ośrodków plemienia Latynów. Zasiedlili oni te tereny niedługo po przybyciu na Półwysep Apeniński. Panowanie Romulusa – „pierwszego Rzymianina” otwiera w dziejach Rzymu epokę królewską. Miał on założyć i zaludnić miasto, stać się jego pierwszym przywódcą oraz położyć podwaliny pod przyszłą wielkość rzymskiej republiki, tworząc najważniejszą instytucję państwa: radę starszych zwaną senatem.

Już starożytni historycy starali się ustalić datę założenia miasta, najczęściej przyjmując 753 rok p.n.e. Przypuszczenia te potwierdziły wykopaliska archeologiczne, dzięki którym odkryto pozostałości murów obronnych z VIII wieku p.n.e. Początkowo Rzym był niewielką osadą, która dzięki dobremu położeniu, zasobom naturalnym (sól, zboże, rudy metali) oraz licznym podbojom stała się najpotężniejszym ośrodkiem na półwyspie.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz najważniejsze elementy rzymskiej republiki.
- Wymienisz poszczególne urzędy i etapy przechodzenia na coraz wyższe szczeble w drabinie hierarchii urzędniczej.
- Zweryfikujesz swój stan wiedzy na temat rzymskiej republiki przez wykonanie zestawu ćwiczeń.

Przeczytaj

Rzecz publiczna

Panowanie władców etruskich w Rzymie, a tym samym epoka królewska, zakończyło się w VI w. p.n.e. Po wypędzeniu ostatniego króla, Tarkwiniusza Pyszego, Rzymianie nie wybrali nowego władcy – podobnie jak w starożytnej Grecji postanowili rządzić wspólnie, tworząc **republikę** (*res publica* – rzecz publiczna). Filarami ustroju rzymskiej republiki były zgromadzenia obywatelskie, urzędnicy oraz **senat**. Kompetencje dotychczas skupione wyłącznie w rękach władcy zostały podzielone. Po wprowadzeniu nowego ustroju najwyższa władza w Rzymie należała do dwóch **konsulów** wybieranych na rok spośród **patrycjuszy**. Byli oni odpowiedzialni za prowadzenie polityki i dowodzenie wojskiem. Prócz tego posiadali szereg przywilejów: mieli wyłączne prawo do zwoływania w dowolnym terminie zgromadzeń ludu oraz senatu – rady odziedziczonej po królach. W rękach konsulów skupiona była również władza administracyjna oraz sędownicza, a także prawo do wydawania rozporządzeń.

W Rzymie najważniejszą rolę polityczną odgrywał jednak senat, który był ostoją władzy rzymskich obywateli pochodzących z najwyższych warstw społecznych. Tutaj bowiem zasiadali dożywotnio byli urzędnicy. Senat odpowiedzialny był za politykę zagraniczną, decyzje odnoszące się do kultów religijnych, podatków czy dysponowania ziemią. Ponadto powoływał dowódców w czasie wojny i **dyktatora** w przypadku zagrożenia. Senat zatwierdzał uchwały zgromadzenia obywateli Rzymu, ale mógł je również odrzucić, co powodowało niemożność wcielenia ich w życie. Stanowił także organ doradczy, ponieważ służył radą urzędnikom.

Cycon oskarża Katylinę. Senat Rzymu z okresu republiki na XIX-wiecznym fresku. Senat rzymski był głównym organem rządzącym w mieście. Kto mógł w nim zasiadać?

Źródło: Cesare Maccari, Wikimedia Commons, domena publiczna.

W momencie zagrożenia państwa jeden z konsulów powoływany był na okres sześciu miesięcy na urząd **dyktatora**. Funkcja ta miała charakter nadzwyczajny. Początkowo dyktatora mianowały **komicja centurialne**, a następnie konsul na mocy uchwały senatu. Osoba powołana na to stanowisko miała niemal nieograniczoną władzę, a od jej decyzji nie można się było odwoływać. W czasie pełnienia swojego urzędu dyktator sprawował naczelne dowództwo nad wojskami (dowodził piechotą) i pełnił rolę namiestnika w zdobytych prowincjach. Po dyktaturze Marka Juniusza Pery w roku 216 p.n.e. urząd dyktatora powoływanego w przypadku zagrożenia Rzymu zanikł.

Rzymskie urzędy

Najważniejsze decyzje podejmowało zgromadzenie wszystkich obywateli Rzymu. Dorośli mężczyźni, bo tylko tacy mieli prawo głosu, decydowali o wypowiedzeniu wojny, zawarciu pokoju, wyborze urzędników i uchwale praw. Posiedzenia zgromadzeń obywateli zwane były komicjami, a głosowanie odbywało się jednostkami, według których podzielono mieszkańców. Na komicji centurialnej wybierano konsulów, **pretorów** i **cenzorów**. Decydowano również o wojnie i pokoju. Komicja trybusowe uchwały prawa i podejmowały najważniejsze decyzje państwowe. Ponadto wybierano na nich **kwestorów** i **edylów** – urzędników utrzymujących porządek w mieście oraz dbających o dostawy zboża do niego. Z kolei komicja kurialne pełniły rolę formalną, np. zatwierdzały wybór urzędników przez komicja centurialne.

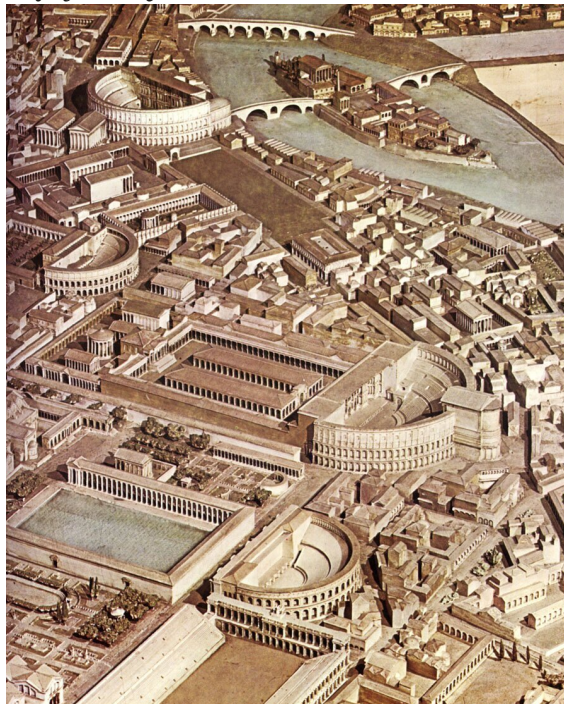

Cyncynat przyjmuje delegację senatorów rzymskich. W 458 p.n.e. senat rzymski obwołał Lucjusza Kwinkcjusza Cyncynata dyktatorem podczas wojny z Ekwami. Legenda podaje, że senat dokonał wyboru, gdy Cyncynat orał pole. Posłowie, wysłani przez senat, najpierw nakazali mu założyć togę i, dopiero gdy Cyncynat pojawił się

w odpowiednim stroju, przekazali mu wieść o wyborze. Po odniesionym zwycięstwie i odbytym triumfie dyktator natychmiast zrzekł się urzędu by powrócić do pracy na roli. Tym samym stał się symbolem cnót rzymskiego obywatela. Jakie kompetencje posiadał dyktator?

Źródło: Alexandre Cabanel, 1843 r. , Wikimedia Commons, domena publiczna.

W starożytnym Rzymie funkcjonowały także inne urzędy: **kwestorzy** stanowili najniższą rangę urzędników rzymskich w hierarchii, pomagali konsulom w sprawach finansowych. Kwestura była pierwszym etapem senatorskiej kariery. Cenzorzy prowadzili spisy ludności, majątku i nadzorowali realizację przedsięwzięć miejskich. Wybierano ich spośród byłych konsulów. Pretorzy zajmowali się sądownictwem, zastępowali konsulów w czasie ich nieobecności w Rzymie i mogli dowodzić armią. Natomiast **trybuni ludowi** odpowiadali za ochronę ludu przed nadużyciami pełniących władzę. Byli nietykalni i posiadali prawo sprzeciwu (weto) wobec decyzji urzędników.

Pola Marsowe w Rzymie ok. 300 r.n.e. (rekonstrukcja). Początkowo, w pierwszych wiekach republiki, konsulowie ogłaszali na nich corocznie zaciąg do wojska oraz zebrania wyborcze. W tym miejscu cenzorowie przeprowadzali również co pięć lat cenzus, czyli spis obywateli.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PCIPkftJ>

Polibiusz, *Dzieje*

(...) Były zatem w ogóle trzy składniki władzy państwowej, (...) konsulowie, (...) senat, (...) lud, (...).

Otóż konsulowie, póki z legionami nie wyruszą w pole i póki bawią w Rzymie, decydują o wszystkich sprawach publicznych. Bo wszyscy inni urzędnicy, z wyjątkiem trybunów ludowych, są im podwładni i słuchają ich (...). Prócz tego oni przedkładają do obrad pilne sprawy, w ich też ręku spoczywa całe wykonanie uchwał. Także o wszystkie

publiczne sprawy, które muszą być załatwione przez lud, im wypada się troszczyć i zwoływać zgromadzenie ludowe, im stawiać wnioski, im wykonywać uchwały większości. Dalej, co tyczy się zbrojeń wojennych i w ogóle kierowania wyprawą, to mają oni i niemal absolutną władzę. (...) Mogą też z pieniędzy publicznych i wydawać tyle ile zechcą. (...)

Jeżeli chodzi o senat, to ma on przede wszystkim władzę nad skarbem publicznym; mianowicie zarządza wszystkimi dochodami i tak samo wydatkami. Nie mogą bowiem kwestorowie na poszczególne potrzeby żadnego czynić wydatku bez uchwał senatu, z wyjątkiem wydatku zarządzanego przez konsulów. (...) Tak samo wszelkie popełnione w Italii przestępstwa, które wymagają śledztwa ze strony państwa, jak zdrada, sprzysiężenie, truciicielstwo, skrytobójstwo - są przedmiotem troski senatu. (...) jeżeli do kogoś poza Italią należy posłać poselstwo bądź w celu złagodzenia sporów (...), bądź dla przyjęcia ludu w poddaństwo, bądź wreszcie dla wypowiedzenia wojny - tenże senat ma o to staranie. Również jak należy się w każdym wypadku wobec przybyłych do Rzymu poselstw zachować i jaką im dać odpowiedź - wszystkim tym kieruje senat. (...)

(...) Mimo to jednak pozostaje udział także dla ludu, a pozostaje mu najwyższy. Albowiem jedynie lud w państwie rozstrzyga o nagrodzie i karze (...). Dalej lud rozdaje urzędy między godnych ludzi, co jest w wolnym państwie najpiękniejszą nagrodą za cnotę. Ma on także prawo zatwierdzania ustaw; a co jest najważniejsze postanawia o pokoju i wojnie. A gdy chodzi o zawarcie sojuszu, zakończenie wojny i układy, lud jest tym, który to wszystko ustala i ratyfikuje, albo też unieważnia. (...)

Wymień wszystkie rodzaje urzędów w republice rzymskiej - o jakich urzędnikach wspomina Polibiusz, a jakich brakuje? Uzupełnij opis.

Źródło: Polibiusz, *Dzieje*.

Najważniejsze wydarzenia

Słownik

cursus honorum

(łac. ścieżka zaszczytów) w starożytnym Rzymie ścieżka awansu, tworząca specyficzną „drabinę” zaszczytów i określająca porządek obejmowania poszczególnych funkcji publicznych

cenzor

(łac. *censor*, od łac. *censeo* - oceniać, szacować) w starożytnym Rzymie jeden z dwóch urzędników, do którego obowiązków należał np. nadzór nad finansami państwa, ale także opracowywanie listy obywateli (census)

dyktator

(łac. *dictare* - dosł. nakazywać) w republice rzymskiej wódz mający nieograniczoną władzę wojskową i cywilną, wyznaczany na sześć miesięcy w sytuacji szczególnie groźnej dla państwa, skupiał pełnię władzy; nie można było odwołać się od jego decyzji

edyl

(łac. *aedilis*) urzędnik przydzielony do pomocy trybunowi, odpowiedzialny m.in. za porządek i bezpieczeństwo w mieście, prace publiczne oraz jego aprowizację (dostawy zboża); edylowie wchodził w skład kolegium, za pośrednictwem którego nadzorowali porządek w mieście, na swój koszt przygotowywali również igrzyska

konsul

(łac. *consul*) jeden z dwu najwyższych urzędników republiki sprawujących władzę cywilną i wojskową

komicja centurialne

(łac. *comitia centuriata*) w starożytnym Rzymie jedno z najważniejszych zgromadzeń ludowych – obok m.in. komicjów trybusowych czy kurialnych; w tym zgromadzeniu decydowano o wyborze najwyższych państwowych urzędników, zatwierdzano opracowywane przez cenzorów spisy obywateli czy podejmowano decyzje o zawarciu pokoju

kuria

(łac. *curia*) w starożytnym Rzymie jednostka podziału obywateli oparta na związkach rodowych

kurulne urzędy

w starożytnym Rzymie wyższe stanowiska (konsulowie, pretorzy, edylowie, dyktator)

kwestor

(łac. *quaestor*) urzędnik odpowiedzialny za pomoc konsulom w administrowaniu finansami państwa

Palatyn

(łac. *Mons Palatinus*), jedno ze wzgórz rzymskich, prawdopodobnie miejsce powstania najstarszej osady rzymskiej. Znajduje się na nim jaskinia Lupercal, w której według tradycji wilczyca miała wykarmić Romulusa i Remusa, legendarnych założycieli miasta.

patrycjusze

(z łac. *patres* - ojcowie) uprzywilejowana, wyższa warstwa społeczeństwa Rzymu w czasach monarchii i republiki

plebejusze

(z łac. *plebes* - lud, *plebeius* - prostacki) niższa warstwa społeczeństwa rzymskiego w czasach monarchii i republiki; najprawdopodobniej wywodziła się z ludności podbitej, z czasem zrównana została w prawach politycznych z patrycjuszami

pretor

(łac. *praetor* - dosł. naczelnik; *praeitor* - dosł. idący na przedzie) urzędnik posiadający władzę wojskową w republice rzymskiej; do jego głównych obowiązków należało utrzymanie porządku w mieście, miał szerokie uprawnienia cywilne i sędownicze

republika

(łac. *res publica* - dosł. rzeczpospolita, rzecz publiczna), ustrój polityczny, w którym władza sprawowana jest przez obywateli poprzez wybory. W starożytnym Rzymie była to niemonarchiczne sprawowanie władzy przez posiadających prawa polityczne obywateli.

senat

(łac. *senex* - dosł. starzec) instytucja polityczna w starożytnym Rzymie ustanowiona zgodnie z legendą przez Romulusa; dożywotnio zasiadali w nim byli urzędnicy rzymscy wywodzący się z patrycjuszy. Stanowił organ doradczy, a członkowie senatu kontrolowali finanse państwa. Senat obdarzony był znacznym autorytetem i opiniował projekty ustaw.

trybun ludowy (trybun plebejski)

(łac. *tribunus plebis*) urzędnik w starożytnym Rzymie, którego zadaniem było wspieranie obywateli wobec niekorzystnych decyzji konsula; miał prawo zawetować decyzje innych urzędników czy uchwały senatu

Słowa kluczowe

republika rzymska, starożytność, starożytny Rzym, kultura starożytnego Rzymu, społeczeństwo starożytnego Rzymu, antyk

Bibliografia

Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej, red. G. Chomicki, S. Spławski, Kraków 1999.

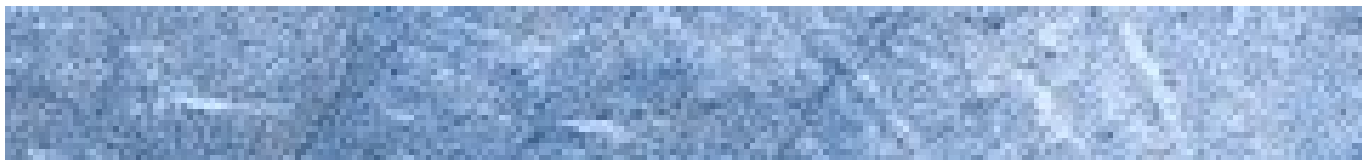
S. Sierpowski, *Źródła i materiały do nauczania historii*, Warszawa 1998.

A. Ziółkowski, *Historia powszechna. Starożytność*, Warszawa 2007.

Gra edukacyjna

Polecenie 1

Zagraj w grę interaktywną i sprawdź swoją wiedzę - dla każdego pytania zaznacz odpowiedź prawidłową. Następnie wykonaj kolejne polecenia.

Test

Sprawdź swoją wiedzę

Poziom trudności:

InteractiveTest.di
fficultyLevel.easy

Limit czasu:

4 min

Twój ostatni wynik:

-

Trwa wczytywanie...

Polecenie 2

Wymień urzędy republikańskie i krótko je scharakteryzuj.

Polecenie 3

Opisz kompetencje senatu w okresie rozkwitu republiki.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ustaw w poprawnej kolejności urzędy zwyczajne w republice rzymskiej, rozpoczynając od najniższego w hierarchii.

konsul

edyl kurulny

kwestor

pretor

Ćwiczenie 2

Zaznacz poprawne dokończenie zdania. Urzędy zwyczajne w republice rzymskiej były:

opłacane z budżetu państwa.

zajmowane w drodze losowania.

kadencyjne.

sprawowane kolegialnie.

dożywotnie.

Ćwiczenie 3

Połącz w pary:

Stanowiły główną instytucję, reprezentującą interesy plebejuszy.

senat

Stanowili straż przyboczną urzędników.

liktorzy

Głównym zadaniem tych urzędników było układanie listy senatorów.

komicje

Instytucja, w skład której wchodziłi byli urzędnicy.

cenzorzy

Ćwiczenie 4

Oceń, czy poniższe informacje są prawdziwe czy fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
W razie zagrożenia państwa powoływano nadzwyczajny urząd dyktatora, który to sprawował swoją władzę dożywotnio.	☐	☐
Plebejusze byli uprzywilejowaną grupą w republice rzymskiej, ponieważ mieli arystokratyczne pochodzenie.	☐	☐
Zadaniem edylów kurulnych w republice rzymskiej był nadzór nad sądownictwem.	☐	☐
W republice rzymskiej istniały trzy zgromadzenia ludowe.	☐	☐

Zapoznaj się z poniższym tekstem źródłowym, a następnie odpowiedz na pytania.

“ Żywoty Cezarów

Cezar wszelkimi uprzejmościami usiłował zjednać sobie Gnejusza Pompejusza, obrażonego na senat za to, że zbytnio zwlekał z uznaniem jego zasług po zwycięstwie nad królem Mitrydatesem. Pogodził na nowo Pompejusza z Markiem Krassusem, dawnym jego przeciwnikiem z czasów konsulatu, który wspólnie sprawowali w najwyższej niezgodzie. Wreszcie z obydwojma zawarł porozumienie, w myśl którego nic nie miało się dziać odtąd w państwie, co mogłoby się nie podobać jednemu z trzech.

Źródło: *Żywoty Cezarów*, [w:] Swetoniusz, *Starożytność. Teksty źródłowe komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, oprac. G. Chomicki, S. Spławski, Kraków 1999, s. 253.

Podaj, stosowaną w historiografii, nazwę porozumienia, o którym mowa w tekście, oraz rok i miejsce jego zawarcia.

Nazwa porozumienia

Rok zawarcia

Miejsce zawarcia

Rozstrzygnij, czy porozumienie miało charakter państwowy, czy prywatny. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie

Uzasadnienie

Przeanalizuj poniższe teksty źródłowe, a następnie odpowiedz na pytania.

Fragment 1

“ *Dzieje Rzymu od założenia miasta* ”

Poczęto więc obradować nad wzajemnym porozumieniem i zgodzono się na takie warunki, że lud ma mieć swoich urzędników nietykalnych, z prawem niesienia pomocy ludowi [...], a żadnemu patrycjuszowi nie będzie wolno tego urzędu piastować. Obrano dwóch: Gajusza Licyniusza i Lucjusza Albinusa [...]. Ci dobrali sobie trzech kolegów.

Źródło: *Dzieje Rzymu od założenia miasta*, [w:] Tytus Liwiusz, *Źródła i materiały do nauczania historii*, red. S. Sierpowski, Warszawa 1998, s. 34–35.

Fragment 2

“ *Dzieje Rzymu od założenia miasta* ”

Marek Waleriusz Messala i Gajusz Liwiusz Salinator [...] przeprowadzili w senacie naradę nad sytuacją w państwie i przydziałem zadań i wojsk. W odniesieniu do Etolii i Azji nie zaszły żadne zmiany. [...] Jednemu przydzielono jako teren operacyjny Pizę z Ligurią, a drugiemu Galię, pozostawiając im rzecz do uzgodnienia między sobą lub do losowania. Polecono im również powołać pod broń nowe wojska, dwa legiony, oraz sprzymierzeńcom objętym nazwą latyńskich nakazać dostawę piętnastu tysięcy piechoty i tysiąc dwustu konnych.

Źródło: *Dzieje Rzymu od założenia miasta*, [w:] *Starożytność. Teksty źródłowe komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, red. G. Chomicki, S. Spławski, Kraków 1999, s. 226.

Fragment 3

“ *Dzieje Rzymu od założenia miasta* ”

Kazali im się stawić do oszacowania w Rzymie – bo przedtem nie wiadomo było, gdzie mają być oszacowani – prosili, żeby im wolno było żenić się z obywatelkami rzymskimi oraz żeby ci, którzy już przedtem tak się ożenili, jeśli są tacy, mogli zatrzymać swoje żony, a dzieci urodzone przed odnośnym dniem żeby mogły być ich prawymi dziećmi i spadkobiercami. Uzyskali jedno i drugie.

Źródło: *Dzieje Rzymu od założenia miasta*, [w:] *Starożytność. Teksty źródłowe komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, red. G. Chomicki, S. Sptawski, Kraków 1999, s. 226.

Podaj nazwy urzędów w republikańskim Rzymie, których kompetencje opisano w powyższych fragmentach *Dziejów Rzymu* Tytusa Liwiusza.

Fragment 1	<input type="text"/>
Fragment 2	<input type="text"/>
Fragment 3	<input type="text"/>

Ćwiczenie 7

Rozstrzygnij, czy kariera polityczna Juliusza Cezara w II połowie I w. p.n.e. przebiegała zgodnie z zasadami *cursus honorum*, obowiązującymi w republice rzymskiej. Odpowiedź uzasadnij, podając dwa argumenty.

Kariera polityczna Gajusza Juliusza Cezara

Rok	Nazwa urzędu/tytułu
68 r. p.n.e.	kwestor w Hiszpanii
66 r. p.n.e.	edyl kurulny
62 r. p.n.e.	pretor
59 r. p.n.e.	konsul
49 r. p.n.e.	dyktator
48 r. p.n.e.	konsul
46 r. p.n.e.	dyktator na 10 lat, konsul

Rok	Nazwa urzędu/tytułu
45 r. p.n.e.	konsul, samodzielnie (<i>consul sine collega</i>)
44 r. p.n.e.	dyktator dożywotni, konsul, ojciec ojczyzny (<i>pater patriae</i>)

Na podstawie: *Słownik kultury antycznej*, red. R. Kulesza, Warszawa 2012, s. 109–110.

Rozstrzygnięcie

Uzasadnienie

Przeczytaj tekst źródłowy, podaj rok opisanych w tekście wydarzeń oraz wyjaśnij, na czym polegała zmiana ustrojowa w nim przedstawiona.

“ *Starożytność. Teksty źródłowe komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej* ”

Lucjusz Tarkwiniusz Superbus, [czyli Pyszny], zwyciężył Wolsków, z Etruskami zawarł pokój i wybudował świątynię Jowiszowi na Kapitolu. Potem [.] utracił tron. Wzburzenie wywołała śmierć Lukrecji, niewiasty ze znakomitego rodu, która została zbezczeszczona przez syna Tarkwiniusza i demonstracyjnie popełniła samobójstwo.] Z tego powodu Brutus, choć sam krewniak Tarkwiniusza, podburzył lud i odebrał Tarkwiniuszowi panowanie. Także wojsko, [...] wkrótce Tarkwiniusza opuściło[...], wobec czego z żoną swoją i dziećmi uszedł po 25 latach panowania. W ten sposób panowanie [...] trwało lat 243; granice Rzymu sięgały wówczas co najwyżej zaledwie do 15 kamienia milowego. Odtąd zaczęto [...] wybierać 2 konsulów, a to z tej przyczyny, aby w razie, gdyby jeden zechciał działać przewrotnie, drugi, mając tę samą władzę, mógł go powściągać.

Źródło: *Starożytność. Teksty źródłowe komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej*, red. G. Chomicki, S. Spławski, Kraków 1999, s. 195.

Rok wydarzeń

Wyjaśnienie

Dla nauczyciela

Autor: Martyna Wojtowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Jak była zorganizowana i jak funkcjonowała republika rzymska - podsumowanie

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

IV. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Uczeń:

1) charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta;

Kształowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje najważniejsze elementy rzymskiej republiki;
- wymienia poszczególne urzędy i etapy przechodzenia na coraz wyższe szczeble w drabinie hierarchii urzędniczej;
- sprawdza własny stan wiedzy na temat rzymskiej republiki przez wykonanie zestawu ćwiczeń.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;

- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

Nauczyciel poleca uczniom, aby powtórzyli wiadomości dotyczące republiki rzymskiej i jej organizacji. Mogą wykorzystać do tego e-materiał (bez gry edukacyjnej i zestawu ćwiczeń).

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla uczniom temat i cele zajęć i poleca, by na tej podstawie uczniowie sformułowali kryteria sukcesu.
2. Nauczyciel poleca, by uczniowie w parach opracowali mapy myśli związane z tematem republiki rzymskiej oraz jej organizacji. Wybrana osoba z jednej pary (wskazanej lub zgłaszającej się na ochotnika) przedstawia przygotowane propozycje, jedna osoba z klasy zapisuje je na tablicy. Pozostali uczniowie się do nich odnoszą i uzupełniają mapę myśli o swoje propozycje, tworząc jej ostateczną wersję.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel prosi uczniów, by wykonali indywidualnie pierwszych sześć ćwiczeń z sekcji „Sprawdź się” celem przypomnienia sobie faktów dotyczących starożytnej republiki rzymskiej. Weryfikuje wspólnie z uczniami poprawność odpowiedzi i udziela informacji zwrotnej.

2. Następnie prowadzący dzieli uczniów na dwie, trzy lub cztery grupy i zapowiada, że zagrają w grę interaktywną sprawdzającą ich wiedzę. Będzie to quiz na wzór *Milionerów*, ale z ograniczeniem czasu na udzielenie odpowiedzi. Prosi, aby grupy wyłoniły liderów, którzy będą odpowiadali na pytania. Pozostałe osoby odgrywają rolę publiczności, która może udzielać podpowiedzi. Zwycięza ta grupa, która najszybciej odpowie poprawnie na wszystkie pytania.
3. Uczniowie grają w grę interaktywną. Grupy rywalizują ze sobą i ta, która najszybciej rozwiąże quiz, może zostać nagrodzona oceną za aktywność.
4. Podsumowując quiz, nauczyciel odwołuje się do wiedzy uczniów i pyta: Które z pytań sprawiło wam największą trudność? Uczniowie zgłaszają swoje odpowiedzi lub wątpliwości, wspólnie z koleżankami i kolegami omawiają poruszane zagadnienia.

Faza podsumowująca:

1. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.
2. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, ocenia pracę grup uczniowskich. Prosi uczniów o samoocenę dotyczącą współpracy w zespole oraz wykonanego zadania.

Praca domowa:

1. Opracuj podsumowanie tematu „Jak była zorganizowana i jak funkcjonowała republika rzymska - podsumowanie” w formie pytań do krzyżówki.
2. Wykonaj ćwiczenia interaktywne nr 7 i 8. Przygotuj uzasadnienia poprawnych odpowiedzi.

Materiały pomocnicze:

Starożytność. Teksty źródłowe, komentarze i zagadnienia do historii w szkole średniej, red. G. Chomicki, S. Spławski, Kraków 1999.

S. Sierpowski, *Źródła i materiały do nauczania historii*, Warszawa 1998.

A. Ziółkowski, *Historia powszechna. Starożytność*, Warszawa 2007.

Wskazówki metodyczne:

Gra interaktywna może być wykorzystana zarówno do sprawdzenia wiedzy indywidualnej uczniów podczas lekcji (każdy uczeń odpowiada samodzielnie), jak i do sprawdzenia wiedzy poza lekcją, np. przy powtórce wiadomości.